

MATICSÁK SÁNDOR SZAKMAI ÖNÉLETRAJZA

Tanulmányok

- 1984–1990 KLTE (Debreceni Egyetem) BTK, magyar nyelv és irodalom – finnugor nyelvészet

Tudományos fokozatok

- 2017 MTA doktora
- 2003 habilitáció
- 1997 PhD
- 1992 dr. univ.

Munkahelyek, beosztások

- 2017– DE, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, egyetemi tanár
- 2003–2017 DE, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, docens
- 1997–2003 KLTE (DE), Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, adjunktus
- 1992–1996 Jyväskyläi Egyetem, Finn Nyelvészeti Tanszék, Finnország, lektor
- 1990–1997 KLTE (DE), Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, tanársegéd

Megbízások, tisztségek

- 2014–2019 DE, tanárképzési főigazgató
- 2007–2010 DE BTK, oktatási dékánhelyettes
- 2005– DE Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, tanszékvezető
- 2003–2007 DE Magyar Nyelvtudományi Intézet, intézetigazgató
- 1996–2001 Debreceni Nyári Egyetem, tanulmányi igazgató

Oktatásszervezői, közéleti tevékenység

- A Debreceni Egyetem Tudományos Tanácsának tagja (2021–)
- A Debreceni Akadémiai Bizottság alelnöke (2020–23)
- A Magyar Akkreditációs Bizottság Bölcsészettudományi Bizottságának tagja (2018–24), titkára (2020–24)
- A Debreceni Egyetem tanárképzési főigazgatója (2014–19)
- A Debreceni Egyetem Tanárképzési Kollégiumának tagja (2008–10), elnöke (2014–19)
- A Debreceni Egyetem Oktatási Bizottságának tagja (2007–10, 2014–19)
- A Debreceni Egyetem Szenátusának tagja (2010–12, 2017–20)
- A BTK oktatási dékánhelyettese (2007–10)
- A BTK Oktatási Bizottságának elnöke (2007–10)
- A BTK Tanulmányi Bizottságának elnöke (2007–10)
- A Rectori Konferencia Pedagógusképzési Bizottságának tagja (2009–12), elnökségi tagja (2014–16)

A tudományos közéletben való részvétel

- A Debreceni Nyelvtudományi Doktori Iskola Finnugor Nyelvészeti alprogramjának vezetője (2009–)
- az ICFUC (International Committee of Fenno-Ugric Congresses) nemzetközi bizottságának tagja (2005–)
- az ICFUC Végrehajtó Bizottságának póttagja (2015–)
- az ICFUC Magyar Nemzeti Bizottságának tagja (2002–)
- az MTA Nyelvtudományi Bizottságának tagja (2018–)

- a Magyar Nyelvtudományi Társaság alelnöke (2023–), választmányának tagja (2022–), a Fokos-díj bizottság elnöke (2022–)
- a Magyar Uralisztika Bizottság tagja (2003–)
- a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság Választmányának tagja (2001–2007)
- a Hungarológiai Tanács tagja (1996–2001)

Egyéb tudományos tevékenység

- VII. Nemzetközi Finnugor Kongresszus (Debrecen, 1990), szervezőtitkár
- VIII. Nemzetközi Finnugor Kongresszus (Jyväskylä, 1995), szervezőbizottsági tag
- V. Nemzetközi Hungarológia Kongresszus (Jyväskylä, 2001), főtitkár
- VI. Nemzetközi Hungarológia Kongresszus (Debrecen, 2006), társelnök

Szerkesztőbizottsági tagság

- a *Nyelvtudományi Közlemények* szerkesztőbizottsági tagja (2006–), technikai szerkesztője (2013–16), szerkesztője (2017–)
- a *Folia Uralica Debreceniensia* (Debrecen) főszerkesztője (1995–)
- az *Onomastica Uralica* (Debrecen–Helsinki) szerkesztőbizottsági tagja (2000–10)
- a *Lähivordlusi / Lähivertailuja* (Tartu) szerkesztőbizottsági tagja (2009–18)
- a *Hungarologische Beiträge* (Jyväskylä), szerkesztőbizottsági tagja (1993–2001)
- a *Hungarológiai Füzetek* (Jyväskylä) szerkesztője (1996–99)
- a *Hungarolingua*-tankönyvsorozat (Debrecen), szerkesztője (1996–2001)
- a *Hungarológia* (Budapest) társszerkesztője (1999–2000)
- a *Hungarológiai Évkönyv* (Pécs) szerkesztőbizottsági tagja (2000–2008)
- a *Mediárium* (Debrecen) szerkesztőbizottsági tagja (2007–12)
- finnugor (1990, 1995) és hungarológiai (2001) kongresszusi kötetek szerkesztője

Kitüntetések, elismerések

- A Finn Fehér Rózsa Lovagrend lovagja (2012)
- A Finnugor Társaság (Helsinki) külső tagja (2019)
- A Debreceni Akadémiai Bizottság Emlékplakettje (2020)
- A Debreceni Egyetem Tanárképzéséért-díj (2021)
- Zsirai Miklós-díj (2023)
- Akadémia-díj (2024)
- A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának Emlékérme (2024)

Részvétel doktori eljárásokban

a) Magyar Tudományos Akadémia doktora eljárás

opponens:

- Nagy Zoltán: *Egy folyó több élete. Hantik és oroszok a nyugat-szibériai Vaszjugán mentén* (2023)

tag:

- T. Litovkina Anna: *A proverbium nem vész el, csak átalakul. A proverbium és antiproverbium vizsgálata* (2023)
- Csepregi Márta: *K. F. Karjalainen keleti hanti szöveggyűjtése 1899–1901* (2021)
- Forgács Tamás: *Történeti frazeológia* (2020)
- Havas Ferenc: *A prenominitivitás. Elmélet és alkalmazása az uráli nyelvekre* (2012, titkár)

b) Habilitáció:

opponens: H. Varga Márta (2014), Sipőcz Katalin (2018), Szeverényi Sándor (2020)

elnök: Reszegi Katalin (2021), Gacsály-Bába Barbara (2023)

tag: Richly Gábor (2021, ELTE), Vančoné Kremmer Ildikó (2014)

c) PhD-eljárások

opponens:

- Győrffy Erzsébet: *Folyóvíznevek a korai ómagyar korban* (2009)
- Póczos Rita: *Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása* (2009)

tag:

- Panka Erzsébet: *Objektin sijanvaihtelun oppiminen ja opettaminen* (2020)
- Kocán Béla: *Helynévtörténeti vizsgálatok a régi Ugocsa vármegyében* (2014)
- Kenyhercz Róbert: *A szókezdő mássalhangzó-torlódások az ómagyar korban* (2011)
- Bogár Edit: *A lapp (számi) madárnevek (Nyelvészeti elemzés)* (2009)
- Kissné Rusvay Julianna: *Pápay József kéziratos debreceni hagyatéka* (2006)
- Nemes Magdolna: *Földrajzi köznevek állományi vizsgálata* (2005)
- Máté József: *A lapp növénynevek etimológiai rétegei* (2004)
- Kozmács István: *Az -šk- képző az udmurt (votják) igeképzés rendszerében* (2004, Szeged)
- Várnai Judit Szilvia: *A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben* (2004)

d) Doktori komplex vizsga

- Pintye Erzsébet (elnök, 2012)
- Bugyi-Csibrány Lili (elnök, 2023)

e) PhD-hallgatók

- védett hallgató: Kelemen Ivett (2013), Tóth Anikó Nikolett (2017)
- abszolutóriumot szerzett: Fodor György (2007), Buzgó Anita (2015), Kókai Krisztina (2016), Baksa Máté (2022), Pukánszky Alexandra (2022), Juhos Meri (2024),
- jelenlegi doktorandusz hallgató: Kormos Erik (2022–), Tóth Diana Viktória (2024–)

Kutatási területek, főbb művek

Finnugor nyelvészet

- *Megtalált szavak. Az orenburgi expedíció (1768–1774) Volga–Káma-vidéki finnugor anyaga.* Debrecen, 2024.
- *A magyar nyelv eredete és rokonsága.* Budapest, 2020.
- *Gerhard Friedrich Müller a cseremiszekekről, csuvasokról és votjákokról (1733).* Debrecen, 2018. (társszerző)
- *The Beginnings of Mordvin Literacy.* Hamburg, 2017.
- *Gerhard Friedrich Müller és Johann Eberhard Fischer 18. századi szójegyzékeinek mordvin anyaga.* Debrecen, 2016.
- *Rokon nyelveink szótárai.* Budapest, 2014. (társszerző)
- *A mordvin írásbeliség kezdetei.* Debrecen, 2012.

Finnugor (mordvin) helynévtan

- *Settlement Names in the Uralian Languages.* Onomastica Uralica 3. Debrecen–Helsinki, 2005. (szerkesztő)
- *A Mordvin Köztársaság településneveinek rendszere.* Debrecen, 1995.

Lexikológia, művelődéstörténet

- *A mókusbőrtől az euróig. Pénznevek etimológiai szótára.* Budapest, 2018, 2023.
- *Vándorló napok: a hét napjainak megnevezése az európai nyelvekben.* Debrecen, 2005.

Fennológia

- *Finn nyelvkönyv.* Debrecen, 2002, 2003, 2005, 2010, 2018.
- *Ki kicsoda Finnországban?* Debrecen, 1999. (társszerző és szerkesztő)

Magyar mint idegen nyelv

- *Hungarolingua+ 2/2. Magyar nyelvkönyv külföldieknek.* Debrecen, 2016. (társszerző)
- *Hungarolingua+ 2/1. Magyar nyelvkönyv külföldieknek.* Debrecen, 2016. (társszerző)
- *Hungarolingua+ 1/2. Magyar nyelvkönyv külföldieknek.* Debrecen, 2015. (társszerző)
- *Hungarolingua+ 1/1. Magyar nyelvkönyv külföldieknek.* Debrecen, 2015. (társszerző)
- *Hungarolingua 1. Magyar nyelvkönyv kezdőknek.* Debrecen, 1991, 1997. (társszerző)
- *Hungarolingua 2. Magyar nyelvkönyv középfeladókknak.* Debrecen, 1993, 2001. (társszerző)
- *Hungarolingua 3. Magyar nyelvkönyv haladóknak.* Debrecen, 1999. (társszerző)
- *Probleme des Spracherwerbs.* Hungarologische Beiträge 2. Jyväskylä, 1994. (társszerkesztő)
- *Hungarológia Magyarországon kívül.* Hungarologische Beiträge 4. Jyväskylä 1995. (társszerkesztő)
- *A magyar nyelv elsajátításának nehézségei.* Hungarologische Beiträge 12. Jyväskylä 1999. (társszerkesztő)
- *A magyar nyelv idegenben.* Debrecen–Jyväskylä, 2002. (társszerkesztő)

Kontrasztív nyelvészet

- *Finnisch-ugrische kontrastive Untersuchungen.* Hungarologische Beiträge 3. Jyväskylä, 1995. (társszerkesztő)
- *Finnisch-ugrische kontrastive Untersuchungen II.* Hungarologische Beiträge 6. Jyväskylä, 1996. (társszerkesztő)

MATICSÁK SÁNDOR SZAKMAI ÖNÉLETRAJZA

Maticsák Sándor 1965-ben született Kisvárdán. Általános és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. 1984-ben kezdte meg tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, magyar–orosz szakon. Szakváltás után 1990-ben magyar nyelv és irodalom szakos tanár – finnugor nyelvész szakon végzett, kiváló eredménnyel

Végzés után, 1990-ben a KLTE Finnugor Nyelvészeti Tanszékének tanársegéde lett. 1997-től adjunktusi, 2003-tól docensi beosztásban dolgozott. 2017 óta egyetemi tanár. 1992 és 1996 között a Jyväskyläi Egyetem magyar nyelvi lektora volt. Egyetemi doktori disszertációját 1992-ben védte meg, summa cum laude minősítéssel. 1997-ben PhD-címet szerzett. 2003-ban habilitált. 2017-ben védte meg akadémiai doktori disszertációját. 2005 óta tanszékvezető.

Maticsák Sándor összes publikációjának száma 305. Ez idáig 127 lektorált tanulmánya jelent meg, ezek közül 46 idegen nyelvű (angol, német, orosz, olasz, finn, mordvin, holland). Tíz tudományos monográfiája és kilenc egyéb, nyelvoktatáshoz kapcsolódó egyéb könyve van. Külföldi publikációi Finnországban, Észtországban, Németországban, Oroszországban és Olaszországban láttak napvilágot.

Maticsák Sándor legfőbb tudományos eredményeit a mordvin kutatása terén érte el, de vogul, cseremis, votják és lapp témájú cikkeket is jegyez. 2017-ben a hamburgi Buske Kiadónál jelent meg a *The Beginnings of Mordvin Literacy* című monográfiája, amely a kérdéskör eddigi legrészletesebb feldolgozása. Ennek magyar változata (*A mordvin írásbeliség kezdetei*) 2012-ben látott napvilágot. Ugyanebben a témakörben még két monográfiát publikált: *Gerhard Friedrich Müller és Johann Eberhard Fischer 18. századi szójegyzékeinek mordvin anyaga* (2016); *Gerhard Friedrich Müller a cseremiszekről, csuvasokról és votjákokról, 1733; 2018, társszerzőként*). Legújabb kötete a Középső-Volga-vidéki finnugor nyelvek 18. századi anyagait dolgozza fel (*Megtalált szavak. Az orenburgi expedíció (1768–1774) Volga–Káma-vidéki finnugor anyaga*, 2024). E kérdéskörökben angol, orosz és német nyelvű tanulmányai is megjelentek külföldön.

Maticsákot a mordvin helynévtani kutatások terén a nem mordvinföldi szerzők élmezőnyében tartják számon. Számos tanulmánya mellett az 1995-ben kiadott *A Mordvin Köztársaság településneveinek rendszere* c. műve tanúskodik erről. Finnugor helynévtani munkássága legfontosabb eredménye az *Onomastica Uralica* sorozat általa szerkesztett angol nyelvű kötete (*Settlement Names in the Uralian Languages*. Debrecen–Helsinki, 2005).

2014-ben a Tinta Könyvkiadónál jelent meg a finnugor szótáriródmalmat monografikusan feldolgozó *Rokon nyelveink szótárai. Fejezetek a finnugor lexikográfia történetéből* c. kötet, amelyet Maticsák Sándor Tóth Anikó Nikolettal és Petteri Laihonennel közösen készített.

Művelődéstörténeti tárgyú könyve a *Vándorló napok. A hét napjainak megnevezése az európai nyelvekben* (Debrecen, 2006). 2018-ban látott napvilágot ismeretterjesztő jellegű könyve, a *Pénznevek etimológiai szótára*, ennek második kiadása 2023-ban jelent meg.

Maticsák Sándor nagyon fontosnak tartja a tudományos ismeretterjesztést. Számos iskolában, kultúrintézményben, egyetemi rendezvényeken tart előadásokat magyar nyelv eredetéről. 2020-ban jelent meg a Gondolat Kiadónál *A magyar nyelv eredete és rokonsága* című nagy-monográfiája, amely a finnugor szakma mellett a művelt nagyközönségnek is szól.

Maticsák Sándor egyetemi tankönyvei száma kilenc (hét magyar nyelvkönyv társszerzője a Debreceni Nyári Egyetem több mint 60 országban használatos *Hungarolingua*-sorozatában, egy, eddig öt kiadást megért finn nyelvkönyv társszerzője, ill. a *Ki kicsoda Finnországban* c. kultúrtörténeti kislexikon fűződik a nevéhez). Mindezek mellett több hungarológiai és kontrasztív nyelvészeti kötetet szerkesztett.

Könyveiről 37 ismertetés jelent meg. Független hivatkozásainak száma több mint 600, ebből a tudományos művekre közel 500. Közülük több mint száz külföldi fórumokon jelent meg. A hivatkozók száma 121.

Maticsák rendszeresen részt vesz hazai és nemzetközi kongresszusokon és konferenciákon (pl. Jyväskylä, Oulu, Tartu, Varsó, Moszkva, Joskar-Ola, Párizs; többször szimpóziumvezetőként, szekcióelnökként, meghívott előadóként). Vendégtanárként, vendégelőadóként dolgo-

zott Jyväskyläben (2005, 2011), Ouluban (2003, 2020), Turkuban (2015), Tartuban (2014). Ezek az egyetemeken nyelvtörténeti, ill. kontrasztív nyelvészeti, valamint mordvin nyelvészeti témából tartott kurzusokat.

Maticsák Sándor 1990 óta tanít a Debreceni Egyetemen, közben 1992 és 1996 között a Jyväskyläi Egyetem magyar lektora volt. Itthoni pályafutása alatt eddig tizenötféle előadást (Bevezetés a finnugrisztikába, A magyar nyelv eredete, Uráli összehasonlító nyelvészet I–III, Az etimológia elmélete és gyakorlata, Finnugor hangtörténet, Finn leíró nyelvtan, A finn nyelv fejlődése, Finn alaktan, Finn hangtan, Leíró finn nyelvészet I–II, Európa nyelvei, A magyar mint idegen nyelv, Nyelvpolitika) és mintegy húsz szemináriumot tartott és tart jelenleg is magyar (BA, MA, OMA), finn (BA) és finnugor (MA) szakos hallgatóknak. A Jyväskyläi Egyetem – és közben a Tamperei Egyetemen óraadóként 1994–95-ben – magyar nyelvtanfolyamokat tartott a kezdőtől a felsőfokú szintig; valamint magyar nyelvtörténet, leíró nyelvészet és országismeret szemináriumok és előadások hárultak rá.

A Debreceni Egyetem Nyelvtudományok Doktori Iskola finnugor nyelvészeti alprogramjában 2000-től vesz részt. Az oktatói feladatok és témavezetések mellett 2009 óta alprogramvezető, 2014 óta törzstag. Eddig tíz hallgatónak volt témavezetője, közülük kettő sikeresen megvédte disszertációját. Részt vett a Jyväskyläi Egyetemmel közös doktori program létrehozásában. – E idáig több mint 40 szakdolgozat és 4 OTDK dolgozat témavezetője volt.

Maticsák Sándor több nyelvészeti folyóirat szerkesztője, szerkesztőbizottsági tagja. 1995 óta szerkeszti a debreceni finnugor tanszék periodikáját, a *Folia Uralica Debreceniensia*-t. 2006 óta a *Nyelvtudományi Közlemények* szerkesztőbizottsági tagja, közben három évig technikai szerkesztője is volt. Szerkesztőbizottsági tagja volt a tartui *Lähivordlusi / Lähivertailuja* folyóiratnak. Hungarológiai tárgyú tevékenysége részeként alapító szerkesztője volt a Jyväskyläi Egyetemen kiadott *Hungarologische Beiträge* folyóiratnak és a *Hungarológiai Füzetek* c. sorozatnak. 1996 és 2001 között gondozásában két tucat kötet látott napvilágot a Debreceni Nyári Egyetem *Hungarolingua* tankönyvsorozatában. 1999–2000 között társszerkesztője volt a Nemzetközi Hungarológiai Központ folyóiratának, a *Hungarológia*-nak. 2000–2008 között szerkesztőbizottsági tagja volt a pécsi *Hungarológiai Évkönyv*-nek. Mindezek mellett több finnugor (1990, 1995) és hungarológiai (2001) kongresszus köteteinek szerkesztője.

Tudományos közéleti tevékenysége: az ICFUC (International Committee of Fenno-Ugric Congresses) nemzetközi bizottságának tagja (2005 óta), az ICFUC Végrehajtó Bizottságának póttagja (2015 óta), a Magyar Uralisztika Bizottság tagja (2003-tól), az MTA Nyelvtudományi Bizottságának tagja (2018–), a Magyar Nyelvtudományi Társaság alelnöke (2023–), választmányának tagja (2022–), a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság Választmányának tagja (2001–2007), a Hungarológiai Tanács tagja (1996–2001), finnugor kongresszusok szervezőtitkára (1990), szervezőbizottsági tagja (1995), hungarológiai kongresszusok főtitkára (2001) és társelnöke (2006). Ez idáig 14 tudományos minősítési eljárásban (PhD, habilitáció, MTA doktora) volt tag, ill. hivatalos bíráló. Három OTKA-pályázatban vett részt.

Egyéb közéleti tevékenysége: a Debreceni Egyetem tanárképzési főigazgatója (2014–19), a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképzési Bizottságának elnökségi tagja (2015–2017), a Debreceni Egyetem BTK oktatási dékánhelyettese (2007–2010), a Debreceni Egyetem Szenátusának tagja (2010–2012, 2017–2020), a Debreceni Akadémiai Bizottság alelnöke (2020–23), a MAB Bölcsészettudományi Bizottságának tagja (2018–24), titkára (2020–24).

A finn–magyar tudományos és kulturális kapcsolatok érdekében kifejtett munkásságáért a Finn Köztársaság elnöke 2012-ben a Finn Fehér Rózsa Lovagrend lovagi fokozatával tüntette ki. 2019 decemberében a Helsinki székhelyű Finnugor Társaság külső tagjává választotta. 2002-ben megkapta a Debreceni Akadémiai Bizottság Emlékplakettjét, 2021-ben a Debreceni Egyetem Tanárképzéséért-díjat. 2023-ban a Magyar Nyelvtudományi Társaság Zsirai Miklós-díjjal tüntette ki. 2024-ben megkapta a DE BTK Emlékérmét. *A magyar nyelv eredete és rokonsága* c. könyvéért 2024-ben Akadémiai Díjat kapott.